

Gecə odun yığan sapıqların

gətirdikləri dəlilə cavab

Haqqı batıldən ayıran Allaha həmd-sənalar olsun! Allahın Peyğəmbəri Muhəmmədə, onun ailəsinə və səhabələrinə, habelə onlara gözəl tərzdə tabe olanlara Allahın salavatı və salamı olsun.

Xalil İbn Əhməd əl-Fərahidi -rahiməhullah- dedi:

يقال للمخاطب في كلامه وأمره: حاطب ليل، مثلاً له لأنه لا يتفقد كلامه كحاطب الليل لا يبصر ما يجمع في حبله من رديء وجيد.

"Sözlərini və işlərinini qarışdıran şəxsə "gecə odun yığan" deyilir. Çünki beləsi araşdırmadan danışır və gecə odun yığan şəxs kimi pisə və yaxşıya əhəmiyyət vermədən öz odun ipinə nə yığdığına baxmır." (Kitəbul ayn:3/174)

Əl-Əzhəri -rahiməhullah- dedi:

شبه الجاني على نفسه بلسانه بحاطب الليل، لأنه إذا حطب ليلاً ربما وقعت يده على أفعى فنهشته، وكذلك الذي لا يزم لسانه ويهجو الناس ويذمهم ربما كان ذلك سبباً لحقته.

"Dili ilə özünə qarşı cinayət edən şəxs, gecə odun yığana bənzədilib. Çünki ola bilsin ki, o gecə odun yığacağı zaman əli zəhərli ilana dəysin və ilan onu sancsın. Eləcə də, öz dilini qorumayan, insanları pisləyən və onları məzəmmət edən şəxsin də həlakı bu səbəbdən ola bilər." (Təcul arus:2/291)

Süleyman İbn Musa -rahiməhullah- dedi:

الذي يأخذ كل ما سمع ذاك حاطب ليل

"Hər eşitdiyini götürən şəxs gecə odun yığandır." (Tərixu diməşq:22/387)

Şeyxul-İslam İbn Teymiyyə -rahiməhullah- dedi:

ثم علماء الجمهور متفقون على أن الثعلبي وأمثاله يروون الصحيح والضعيف، ومتفقون على أن مجرد روايته لا توجب اتباع ذلك. ولهذا يقولون في الثعلبي وأمثاله: إنه حاطب ليل يروي ما وجد، سواء كان صحيحاً أو سقيماً.

"Alimlərin cumhuru yekdil olmuşlar ki, Əs-Sələbi və onun mislində olanlar səhih və zəif şeylər rəvayət edirlər. Habelə yekdil olmuşlar ki, bu şeylərin adicə rəvayət edilməsi ona tabe olmağı vacib etmir. Bu səbəbdən deyirlər ki, Əs-Sələbi və onun mislində olanlar gecə odun yığanlardır. Çünki

onlar rəvayət etdikləri şeylərin səhih yaxud zəif olmasına baxmadan tapdıqları hər bir şeyi rəvayət edirlər." (Minhəcus sünnə:7/90)

Qədim xəvariclərin müasir davamçıları təkfirçilər, öz batil etiqadlarını qondarma rəvayətlər üzərində qurmaqdan çəkinmirlər. Qurandan və Səhih Sünnədən heç bir dəlilə rast gəlmədikləri zaman onlar səhih yaxud zəif olmağına baxmayaraq özləri üçün isnadı zülmətli olan rəvayətlərə əl atmaq qərarına gəlirlər. Təki, batilləri avam insanların qəlbinə yol tapsın və rəvayət etdikləri şeylər dedikləri sözlərə güc qatsın. Ancaq həmin sözlərin həqiqətən Allah Rəsulunun -salləllahu aleyhi və səlləm- dediyi söz olub olmaması onlara görə elə də, önəmli deyil. Halbuki Allahın Rəsulu -salləllahu aleyhi və səlləm- səhih hədisdə buyurur: **"Kim mənim adımdan qəsdən yalan danışsa, cəhənnəmdəki yerini hazırlasın!"**

İndi isə əsas mətləbə keçək. İnsanları zəncirvari təkfir edən sapıq toplum, təkfirin dinin əsli olmasını isbat etmək üçün öz səs yazılarında, həmçinin internet şəbəkəsi daxilində yaxud vatsapda yazılı şəkildə bir rəvayəti paylaşırlar.

Belə ki, onlar Əbu Nueymin "Dəlailun nubuvvat" kitabında gəlmiş deyilən rəvayəti dəlil gətirirlər. Qeyd etmək lazımdır ki, həmin rəvayət əksər təhqiq olunmuş nüsxələrdə yoxdur. Ancaq Suyutinin "əd-Durrul mənsur" kitabının təhqiqçisi həmin rəvayətin adı çəkilən kitabın Qahirə çarında keçdiyini deyir.¹ Hər bir halda bu rəvayəti Əs-Suyuti "əd-Durrul mənsur"da, habelə, Aləuddin əl-Hindi "Kənzul umməl" kitabında, Əli əl-Vahidi "Əl-Vasit" kitabında, Muhəmməd ibn Yusuf Əs-Salihi "Subulul huda var raşəd" kitabında, habelə digərləri nəql etmişlər. Həmin elm əhlindən bəziləri bu rəvayəti Əbu Nueymin "əd-Dəlail" kitabında və İbn Asakirin adı çəkilməyən kitabında təxric etdiklərini demişlər, bəziləri isə rəvayətin mənbəyini göstərmədən nəql etmişlər. Həmçinin onlar bu rəvayəti, onun isnadına hökm vermədən (yəni onun səhih yaxud zəif olmasına hökm vermədən) rəvayət edirlər.

İndi isə rəvayətə və onun isnadına nəzər yetirək:

أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبرَاهِيمَ بْنِ النَّصْرَابَادِيِّ ، أَنَا الْإِمَامُ أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْقَقَالُ الشَّاشِيُّ ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُوسَى بْنِ خَلْفِ الرَّسَعِنِيِّ ، نَا إِسْحَاقُ بْنُ زُرَيْقٍ ، نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ النَّمِيمِيُّ ، نَا أَبُو سَيَّارٍ ، عَنِ الضَّحَّاكِ ، عَنِ النَّزَّالِ بْنِ سَبْرَةَ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قِيلَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " : هَلْ عَبَدْتَ وَتَنَا قَطُّ ؟ قَالَ : لَا . قَالُوا : هَلْ شَرِبْتَ حَمْرًا قَطُّ ؟ قَالَ : لَا ، وَمَا زِلْتُ أَعْرِفُ أَنَّ الَّذِي هُمْ

¹ Dəlailun nubuvvat: Bəbu mə xassahulahu azzə və cəllə bihi minəl isməti və haməhu minəy dəyənnün bidinil cəhiliyyə və hirasətəhu iyyəhu an məkədidil cinni val insi və htiyəlihimi aleyhi; əl-Mutənəbbi cəp evi. Səh: 58.

عَلَيْهِ كُفْرٌ ، وَمَا كُنْتُ أَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ ، وَلِذَلِكَ أَنْزَلَ اللَّهُ فِي الْقُرْآنِ : مَا كُنْتُ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا
الإيمانُ سورة الشورى آية 52

İsmail İbn İbrahim İbn Ən-Nasrabazi bizə xəbər verdi: İmam Əbu Bakr Muhamməd İbn Əli Əl-Qaffəl Əş-Şəşi bizə xəbər verdi: Hüseyin İbn Musa İbn Xələf Ər-Rəsani bizə xəbər verdi: İshaq İbn Zureyq bizə xəbər verdi: İsmail İbn Yəyhə İbn Ubeydullah Ət-Təmimi² bizə xəbər verdi: Əbu Səyyar bizə xəbər verdi ki, Dahhak Nəzzəl İbn Səbradan, o da Əli İbn Əbu Talibdən belə rəvayət etdi: Allah Rəsuluna dedilər: Nə vaxtsa bütlərə ibadət etdinmi? O dedi: Xeyr! Dedilər: Nə vaxtsa şərab içdinmi? O dedi: Xeyr! Mən elə o vaxtdan onların küfr üzərə olduqlarını bilirdim. Ancaq mən kitab nədir, iman nədir bilmirdim. Buna görə də, Uca Allah Quranda endirdi: "Sən kitab nədir, iman nədir bilmirdin." (əş-Şura:52)".

Qeyd edilən bu rəvayət qondarmadır. Yəni uydurma hədisdir. Çünki bu xəbərin raviləri içində İsmail İbn Yəyhə İbn Ubeydullah adlı şəxs vardır. Cərh və tədil alimləri yekdil olmuşlar ki, həmin şəxsin rəvayət etdikləri hədislər batildir və həmin şəxs kəzzəbdir (yəni yalançıdır) və hədislər uydurur.

İbn Həcər əl-Asqalani "Lisənul mizən" adlı kitabında İsmail İbn Yəyhə İbn Ubeydullah haqda danışaraq dedi:

"Əbu Sinən əş-Şeybəni, İbn Cureyc, habelə Mu`sir adlı ravilərdən batil şeylər rəvayət edir. Salih İbn Muhamməd Cəzəra dedi: Hədislər uydurur. Əzdi dedi: Yalançılığın dayağlarından biridir və ondan hədis rəvayət etmək halal deyil. İbn Adiy isə həmin şəxsin Dəccal və İsa haqda rəvayət etdiyi iki rəvayəti gətirdikdən sonra dedi: Batil rəvayətlərdir. Daha sonra İsmail İbn Yəhyənin gətirdiyi iyirmi yeddi rəvayəti zikr edib dedi: Onun rəvayət etdiyi əksər şeylər batildir. Habelə Əbu Əli ən-Neysəburi, Daraqutni və Hakim dedilər: Kəzzəbdir (yəni çoxlu yalan danışandır.) Daha sonra İbn Həcər dedi: Alimlər onun tərək ediləcəyinə (yəni rəvayətlərinin qəbul edilməyəcəyinə) icma etmişlər. Hakim dedi: Malik, Mu`sir, habelə İbn Əbi Zi`bdən uydurma hədislər rəvayət edib. Daraqutni dedi: Malikin, Səurinin və başqalarının adından yalan danışır. İbn Hibban onun haqda buyurdu: Güvənli ravilərdən uydurma hədislər rəvayət edirdi. Ondan heç bir halda hədis rəvayət etmək halal deyil."

Habelə İbn Adiy "əl-Kəmil fid duaifə" kitabında dedi: Güvənli ravilərdən batil şeylər danışır. Şu`ba, Səuri, Mus`ir, İbn Cureyc və digər şəxslərdən hədislər rəvayət edir."

² Təhqiqçi alimlər həmin şəxsin ət-Təmim deyil, ət-Teym qəbiləsinə mənsub olduğunu qeyd etmişlər.

Hafiz Əd-Dəraqutni "Əd-Duafə val mətrukun:81" kitabında onun haqda dedi: "Tərk olunmuş yalançıdır." Habelə "əl-İləl:4/62" kitabında dedi: "Zəifdir."

Həmin rəvayəti nəql etdiyi iddia edilən Əbu Nueym özünün "Əd-Duafə" kitabında həmin şəxs haqda buyurur:

إِسْمَاعِيلُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ النَّيْمِيِّ حَدَّثَ عَنْ مَسْعَرٍ وَمَالِكٍ بِالْمَوْضُوعَاتِ يَشْمُزُّ الْقَلْبَ وَيَنْفِرُ مِنْ حَدِيثِهِ
مَثْرُوكٌ

"İsmail İbn Yəhyə İbn Ubeydullah Ət-Teymi adlı şəxs Mus`irdən və Malikdən qondarma hədislər rəvayət edib. İnsanın qəlbində onun rəvayət etdiyi şeylərə nifrət oyanır. Tərk olunmuş ravidir."

Habelə bu rəvayəti İsmail İbn Yəhyədən rəvayət edən İshaq İbn Zureyq məchul (naməlum) şəxsdir. Halbuki İsmail İbn Yəhyənin yalançı ravi olması həmin rəvayətin mərdud olması üçün kifayət edir.

Hədis əhlinin İsmail İbn Yəhyə haqda sözlərindən aydın olur ki, bu rəvayət qondarmadır və etiqadı məsələni isbatlamaq üçün bu cür qondarma rəvayətləri, Allahdan həya etməyən zındıqdan başqası gətirməz.

Digər bir məsələ: Təkfirin dinin əsli olduğunu isbatlamaq istəyən şəxslər, Allah Rəsulunun peyğəmbərlik verilməzdən öncə belə öz qövmündən bəraət edib onları təkfir etdiyini və ümumiyyətlə bütün peyğəmbərlərin, peyğəmbərlikdən öncə öz qövmlərindən bəraət edib onları təkfir etdiklərini iddia edirlər. Əslində isə onların danışdıqları bu şeylər boşboğazlıqdan və kəlamçılıqdan başqa bir şey deyil. Üstəlik bu hal, onların Əhli-Sünnə imamlarının görüşləri haqda bixəbər olmalarını göstərir. Çünki Əhli-Sünnə alimləri peyğəmbərlərin, onlara verilən peyğəmbərlikdən öncə küfr və şirk üzərə olmalarının mümkün olub olmaması haqda müzakirə açmışlar. Yəni risalətdən öncə peyğəmbərlərin öz qövmlərinin dini üzərə olması mümkündür yoxsa yox?!

Əvvəla bütün alimlər yekdil olmuşlar ki, Allahın Rəsulu Muhəmməd -salləllahu aleyhi və səlləm- öz qövmünün dini üzərə olmayıb, yəni şirk üzərə olmayıb və heç vaxt bütələrə ibadət etməyib.

Əl-Xalləl "əs-Sünnə:213" kitabında buyurur: İsmət ibn İsam əl-Ukbəri mənə xəbər verib dedi: Hənbəl ibn İshaq bizə təhdis edib dedi: Mən Əbu Abdullaha (İmam Əhmədə) dedim: Bir adam Peyğəmbərin -salləllahu aleyhi və səlləm- göndərilməzdən öncə öz qövmünün dini üzərə olduğunu desə, necə

olacaq? Əhməd dedi: Bu yaramaz sözdür. Bunu deyən şəxsin sözündən insanları çəkəndirmək lazımdır və beləsilə yoldaşlıq edilməz."

Digər peyğəmbərlər haqda isə alimlər fərqli görüşlər irəli sürmüşlər.

Qadı Əbu Bəkr İbn Tayyib əl-Bəqilləni dedi:

وقال كثير منهم و من أصحابنا و أهل الحق :إنه لا يمتنع بعثة من كان كافرا أو مصيبا للكبائر قبل بعثته . قال : ولا شيء عندنا يمنع من ذلك

"Onlardan və bizim əshabımızdan və haqq əhlindən çoxu demişlər: Peyğəmbərlikdən öncə kafir olmuş yaxud böyük günahlara düşmüş birisinin peyğəmbər göndərilməsi mümkünsüz deyil. Bizim qatımızda buna əngəl olacaq heç bir şey yoxdur."³

Əbul Həsən Əl-Əmidi "əl-İhkəm fi usulil əhkəm:1/169" dedi:

أما قبل النبوة، فقد ذهب القاضي أبو بكر، وأكثر أصحابنا، وكثير من المعتزلة إلى أنه لا يمتنع عليهم، المعصية كبيرة كانت أو صغيرة، بل ولا يمتنع عقلا إرسال من أسلم وأمن بعد كفره.

"Qadı Əbu Bəkr, habelə əshabımızın çoxu və bir çox mötəzililər peyğəmbərlərin onlara peyğəmbərlik verilməzdən öncə istər böyük istərsə də, kiçik günaha düşmələrini mümkün saymışlar (yəni bu mümkünsüz deyil). Üstəlik küfrdən sonra İslamı qəbul edib iman gətirən şəxsin peyğəmbər göndərilməsi də ağılla mümkünsüz sayılmayıb."

Şeyxul-İslam İbn Teymiyyə "Təfsiru əyətini uşkilət:1/178" dedi:

وأما قولهم إن شعيبا والرسل ما كانوا في ملتهم قط، وهي ملة الكفر فهذا فيه نزاع مشهور، وبكل حال فهذا خبر يحتاج إلى دليل سمعي أو عقلي، وليس في أدلة الكتاب والسنة والإجماع ما يخبر بذلك، وأما العقل ففيه نزاع، والذي عليه نظار أهل السنة أنه ليس في العقل ما يمنع ذلك، وهذه المسألة تنازع فيها المتأخرون من المنتسبين إلى السنة والحديث والمعتزلة.

"Onlar demişlər ki, Şueyb və peyğəmbərlər heç vaxt öz qövmlərinin küfr dinləri üzərə olmayıblar. Əslində bu məsələdə məşhur ixtilaf vardır. Hər bir halda bu xəbər, eşitmə yolu ilə sabit olan dəlilə yaxud əqli dəlilə ehtiyac duyur. Quran və Sünnənin dəlillərində və icmada bunu xəbər verən heç bir şey yoxdur. Ağıla gəldikdə isə, bu haqda fərqli düşüncələr vardır. Əhli Sünnənin təhqiqçi alimlərinə görə, ağıl ilə bu mümkünsüz deyil. Bu məsələdə Sünnə və hədisə mənsub olan mütəaxxir alimlər və mötəzilə ixtilaf etmişlər."

Habelə Şeyxul-İslam "əl-Fətəval kubra:5/269"da dedi:

³ Bu sözləri Şeyxul-İslam öz kitabında nəql etmişdir: Təfsiru əyətini uşkilət.

والتائب من الكفر والذنوب قد يكون أفضل ممن لم يقع في الكفر والذنوب؛ وإذا كان قد يكون أفضل. فالأفضل أحق بالنبوة ممن ليس مثله في الفضيلة

"Küfrdən və günahlardan tövbə edən şəxs bəzən küfrə və günahlara düşməyən şəxsdən daha fəzilətli olur. Onun bəzən daha fəzilətli olması onu göstərir ki, daha fəzilətli adam, fəzilətdə onun mislində olmayan şəxsdən peyğəmbərliyə daha layiqdir."

Bədrüddin əz-Zərkəşi "əl-Bəhrul muhit:6/13" kitabında dedi:

أما قبل النبوة ، فقال المازري : لا تشترط العصمة ، ولكن لم يرد في السمع وقوعها . وقال القاضي عياض : الصواب عصمتهم قبل النبوة من الجهل بالله وصفاته ، والتشكيك في شيء من ذلك ، وقد تعاضدت الأخبار عن الأنبياء بتبرئتهم عن هذه النقيصة منذ ولدوا ، ونشأتهم على التوحيد والإيمان . ونقل ابن الحاجب عن الأكثرين عدم امتناعها عقلا ، وأن الروافض ذهبوا إلى امتناعها ، ونقله غيره عن المعتزلة ؛ لأن ذلك يوجب هضمه واحتقاره ، وهو خلاف الحكمة ، والأصح قول الأكثرين ، ومنهم القاضي ؛ لأن السمع لا دلالة له على العصمة قبل البعثة ، وأما دلالة العقل فمبنية على فاسد أصلهم في التحسين والتقبيح العقلي ووجوب رعاية الأصلح والمصلحة

"Peyğəmbərlikdən öncəki hal barədə, Əl-Məziri dedi: Məsum olmaları şərt deyil. Lakin eşitmə yolu ilə onun baş verməsinə rast gəlinməyib. Qadı İyad isə dedi: Doğru olan onların peyğəmbərlikdən öncə Allah və onun sifətləri haqda cahillikdən və bu şeylərdə şübhə etmələrindən məsum olmalarıdır. Çoxsaylı xəbərlərdə gəlmişdir ki, peyğəmbərlər doğulduqları vaxtdan bu nöqsandan uzaq olmuşlar və onlar tövhid və iman üzərə böyüyüb başa çatmışlar. İbn Hacib isə əksəriyyətdən bunun əqlən mümkün olacağını nəql etmişdir. Rafizilər isə onun mümkünsüz olacağını demişlər. Digərləri bunu mötəzilələrdən nəql etmişlər. Çünki bu onun şənini kiçiltməyi və alçaltmağı gərəkdir. Bu da, hikmətin əksidir. Səhih olan isə əksəriyyətin görüşüdür. Onlardan biri də Qadıdır. Çünki eşitmə yolu ilə sabit olan şeylərdə peyğəmbərlikdən öncə məsumluğa dəlalət edən heç bir şey yoxdur. Ağıl dəlaləti isə onların əqli təhsin və təqbih adlanan fasid təməlləri üzərinə, habelə ən məsləhətli, sonra məsləhətli şeyləri götürməyin vacibliyi üzərə qurulub."

Üstəlik bir sıra alimlər bəzi peyğəmbərlərin, peyğəmbərlikdən öncə öz kafir qövmlərinin dinləri üzərə olduqlarını demişlər.

Şeyxul-İslam İbn Teymiyyə əl-Hərrani "Məcmu əl-fətəva15/29"da Şueyb peyğəmbər haqda danışarkən dedi:

قَوْلُهُ سُبْحَانَهُ: { قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَا شُعَيْبُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِنْ قَرْيَتِنَا أَوْ لَنَعُودَنَّ فِي مِلَّتِنَا قَالَ أَوْلَوْ كُنَّا كَارِهِينَ } { قَدْ افْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ إِذْ نَجَّانَا اللَّهُ مِنْهَا وَمَا يَكُونُ لَنَا

أَنْ نَعُودَ فِيهَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا { ظَاهِرُهُ دَلِيلٌ عَلَى أَنْ شُعَيْبًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ كَانُوا عَلَى مِلَّةِ قَوْمِهِمْ؛ لِقَوْلِهِمْ: { أَوْ لَتَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا } وَلِقَوْلِ شُعَيْبٍ: { أَنْعُودُ فِيهَا } { أَوْ لَوْ كُنَّا كَارِهِينَ } وَلِقَوْلِهِ: { قَدْ افْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ } فَدَلَّ عَلَى أَنَّهُمْ كَانُوا فِيهَا. وَلِقَوْلِهِ: { بَعْدَ إِذْ نَجَّانَا اللَّهُ مِنْهَا } . فَدَلَّ عَلَى أَنَّ اللَّهَ أَنْجَاهُمْ مِنْهَا بَعْدَ التَّلَوُّثِ بِهَا؛ وَلِقَوْلِهِ: { وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَعُودَ فِيهَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا }

"Uca Allah buyurur: *Onun qövminün təkəbbürlü zadəganları dedilər: "Ey Şueyb! Ya biz hökmən səni də, səninlə birlikdə iman gətirənləri də yurdumuzdan çıxaracaq, ya da siz bizim dinimizə dönəcəksiniz". (Şueyb) dedi: "Hətta nifrət etmiş olsaq belə? "Allah bizi sizin dininizdən xilas etdikdən sonra biz yenə də ona qayıtsaq, Allaha qarşı yalan uydurmuş olarıq. Rəbbimiz Allah istəməyincə bizim ona dönməyimiz olacaq (bir şey) deyildir."* Ayənin zahiri dəlildir ki, Şueyb və onunla birgə iman gətirmiş kimsələr öz qövmlərinin dini üzərə olmuşlar. Çünki onlar (kafir qövümü) demişlər: *"ya da siz bizim dinimizə dönəcəksiniz"*. Şueyb isə belə demişdir: *"Hətta nifrət etmiş olsaq belə?...biz yenə də ona (dininizə) qayıtsaq, Allaha qarşı yalan uydurmuş olarıq."* Bu da, onların həmin din üzərə olduqlarına dəlalət edir. Habelə buyurur: *"Allah bizi sizin dininizdən xilas etdikdən sonra"* Bu da onu göstərir ki, onlar həmin dinə bulaşdıqlarından sonra Allah onları ondan xilas etdi. Habelə buyurur: *"Rəbbimiz Allah istəməyincə bizim ona dönməyimiz olacaq (bir şey) deyildir."*

İmam Tabəri təfsir kitabında "əl-Əraf" surəsinin təfsiri əsnasında dedi:

أَوْ لَتَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا، يَقُولُ: لَتَرْجِعَنَّ أَنْتَ وَهُمْ فِي دِينِنَا وَمَا نَحْنُ عَلَيْهِ. قَالَ شُعَيْبٌ مُجِيبًا لَهُمْ: أَوْلَوْ كُنَّا كَارِهِينَ

"... ya da siz bizim dinimizə dönəcəksiniz". Buyurur: Sən və onlar bizim dinimizə və üzərində olduğumuz yola qayıdacaqsınız. Şueyb isə onlara cavab olaraq dedi: *"Hətta nifrət etmiş olsaq belə?"*

{ قَدْ افْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا } [الأعراف: 89] يَقُولُ: قَدْ اخْتَلَقْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا، وَتَحَرَّصْنَا عَلَيْهِ مِنَ الْقَوْلِ بَاطِلًا إِنْ نَحْنُ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ، فَرَجَعْنَا فِيهَا بَعْدَ إِذْ أَنْقَذَنَا اللَّهُ مِنْهَا، بِأَنْ بَصُرْنَا خَطَأَهَا وَصَوَّابَ الْهُدَى الَّذِي نَحْنُ عَلَيْهِ، وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَرْجِعَ فِيهَا فَتَدِينَنَّ بِهَا وَنَتْرَكَ الْحَقَّ الَّذِي نَحْنُ عَلَيْهِ. { إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا } إِلَّا أَنْ يَكُونَ سَبَقَ لَنَا فِي عِلْمِ اللَّهِ أَنَّا نَعُودُ فِيهَا،

"... biz yenə də ona (dininizə) qayıtsaq, Allaha qarşı yalan uydurmuş olarıq." Buyurur: Əgər sizin dininizə dönsək və Allah bizi ondan xilas etdikdən sonra ona qayıtsaq, Allaha qarşı yalan uydurmuş və batilcəsinə ona iftira atmış olarıq. Biz onun yalnız olduğunu və üzərində olduğumuz hidayət yolunun doğru olduğunu gördük. Artıq biz ona qayıdıb o dinə boyun əymərik və üzərində olduğumuz haqqı tərək etmərik. *"Rəbbimiz Allah istəməyincə"* Yəni: Allahın elmində bizim ona dönməyimiz öncədən yazılmayıbsa.

Sonra Tabəri buyurur:

حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، قَالَ: ثنا أَسْبَاطُ، عَنِ السُّدِّيِّ: {قَدْ افْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنَّ غَدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ إِذْ نَجَّانَا اللَّهُ مِنْهَا وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَعُودَ فِيهَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبُّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ} [الأعراف: 89] يَقُولُ: " مَا يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَعُودَ فِي شِرْكِكُمْ بَعْدَ إِذْ نَجَّانَا اللَّهُ مِنْهَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا

"Muhamməd İbn Huseyn təhdis edib dedi: Əhməd ibnul Mufaddəl təhdis edib dedi: Əsbat təhdis edib Suddinin belə dediyini nəql etdi: "Allah bizi sizin dininizdən xilas etdikdən sonra biz yenə də ona qayıtsaq, Allaha qarşı yalan uydurmuş olarıq. Rəbbimiz Allah istəməyincə bizim ona dönməyimiz olacaq (bir şey) deyildir. Rəbbimiz elmi ilə hər şeyi əhatə etmişdir. Biz Allaha təvəkkül etmişik. Ey Rəbbimiz! Bizimlə camaatımız arasında ədalətlə hökm ver. Axı Sən, hökm verənlərin ən yaxşısısan." Suddi dedi: Uca Allah buyurur: Allah bizi sizin şirkinizdən xilas etdikdən sonra, Rəbbimiz Allah istəməyincə bizim ona dönməyimiz doğru olmaz."

Qadı Əbu Bəkr İbn Tayyib əl-Bəqilləni "əl-İntisar lil-Quran:528" Şueyb peyğəmbər haqda danışaraq dedi:

فأخبر عنه عليه السلام باعترافه بأن الله قد نجاه من ملتهم التي هي الكفر، وقد علم أن هذه النجاة ليست هي الدعوة والبيان، لأنه لو كان ذلك لكان نجا بدعوته جميع قوم شعيب وسائر الكافرين، ثم قال: (وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَعُودَ فِيهَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا وَسِعَ رَبُّنَا)، فأخبر أن عودته وعود كل أحدٍ إلى ملة الكفر ودخوله فيها لا يكون إلا بمشيئة الله، وهذا نفس ما قلناه وأخبرنا"

"Allah bizi sizin dininizdən xilas etdikdən sonra biz yenə də ona qayıtsaq, Allaha qarşı yalan uydurmuş olarıq. Rəbbimiz Allah istəməyincə bizim ona dönməyimiz olacaq (bir şey) deyildir." Uca Allah Şueyb peyğəmbərin öz etirafı ilə xəbər verir ki, Allah onu küfr olan qövmünün dinindən xilas etmişdir. Bilinmişdir ki, bu xilas əslində dəvət və bəyan deyil. Çünki əgər bu belə olsaydı, onun dəvəti ilə Şueybin bütün qövmü və digər kafirlər xilas olardı. Daha sonra buyurdu: " Rəbbimiz Allah istəməyincə bizim ona dönməyimiz olacaq (bir şey) deyildir." Xəbər verdi ki, onun və digər hər bir şəxsin küfr dininə dönməsi və ona daxil olması yalnız Allahın istəyilə olur. Bu da, bizim dediyimiz və xəbər verdiyimiz şeylərin təsdiqidir."

Digər bir çox alimlər isə peyğəmbərlərin risalətdən öncə şirkə və küfrə bulaşmadıqlarını demişlər və buna bir sıra şeyləri dəlil gətirmişlər. Bir sıra əşari alimləri bu haqda icma nəql etsələr belə, onların gətirdikləri icmalar mərduddur. Çünki qeyd edildiyi kimi alimlər bu məsələdə ixtilaf etmişlər və hətta əşarilərdən bəzi alimləri belə peyğəmbərlərin risalətdən öncə küfrdən məsum olmadıqlarını demişlər.

Ancaq burada kimin doğru, kimin isə də səhv olması araşdırılmır. Bizim danışdığımız mövzu, təkfirçilərin qoyduqları təcəllələrin batilliyini isbat etməkdir. Çünki onlar təkfirin dinin əsli olmasını isbat etmək üçün, onun fitri elm olduğunu iddia edirlər və buna əsasən də, peyğəmbərlərin hətta peyğəmbərlikdən öncə belə bu fitri elmə əsasən öz qövmələrini təkfir etdiklərini iddia edirlər. Halbuki biz Şeyxul-İslam İbn Teymiyyə kimi alimlərin sözlərini oxuyacağımız zaman peyğəmbərlərin risalətdən öncə öz qövmələrini təkfir etmələrinə rast gəlmirik, üstəlik risalətdən öncə onlardan bəzilərinin öz qövmələrinin küfr dini üzərə olmasının mümkünlüyü haqda mülahizələrini oxuyuruq. Çünki İbn Teymiyyə deyir ki, nə şəriət nə də ağıl bunu inkar etmir.

Buradan aydın olur ki, alimlərin bu cür məsələlərə yanaşması tamamilə fərqli olub və onlar günümüzdə özləri üçün üsullar qondaran və o üsulları qəbul etməyənləri təkfir edən xəvariclərin yolundan məşriqin məğribdən uzaqlığı qədər uzaq olmuşlar.

Öncə dəfələrlə izah edilib ki, təkfir şər'i hökmdür və Əhli Sünnə imamları və alimləri bunu məhz bu cür qəbul etmişlər. Şər'i əhkamlar isə yalnız risalətdən sonra vacib olur.

Maraqlıdır ki, bu elmdən yoxsul adamlar təkfirin dinin əsli olmasını sübut etmək üçün şər'i hökmlər sayılan şeyləri dəlil gətirirlər. Misal üçün deyirlər ki, risalətdən öncə yaşamış Həniflər müşriklərin kəsdiklərini yemirdilər, onların bayramlarında iştirak etmirdilər və digər şeylər. Sonra deyirlər: Bu da onu göstərir ki, Həniflər onları təkfir edirdilər. Bu adamlar hələ də, anlamayıblar ki, Həniflərin müşriklərin dinlərindən, yəni ibadət etdikləri məbudlardan bəraət etmələri təkfir deyil. Əslində onlar heç təkfirin nə olduğunu bilmirdilər. Çünki təkfir şəriətin gətirdiyi hökmdür və onun müəyyən anlamı və çərçivəsi vardır.

Allah Rəsulu -salləllahu aleyhi və səlləm- risalətdən öncə və risalətin ilk vaxtlarında, şər'i əhkamlar enməmişdən əvvəl müşrikə qızını ərə verib, habelə müşriklərin kəsdikləri ətləri yeyib.

Şeyxul-İslam İbn Teymiyyə -rahiməhullah- "Təfsiru əyətini uşkilət:199-200" buyurur:

وقد كان هو وأصحابه مقيمين بمكة بعد الإسلام يأكلون من ذبائحهم لكن فرق بين ما ذبحوه للحم وما ذبحوه للنصب على جهة القرية للأوثان فهذا من جنس الشرك لا يباح قط في شريعة وهو من جنس عبادة الأوثان.

"Allah Rəsulu və onun əshabı İslamdan sonra Məkkədə qaldıqları dönmədə onların (müşriklərin) kəsdiklərini yeyirdilər. Lakin onların heyvanı

ət üçün kəsmələri ilə bütələrə edilən qurban niyyətilə dik qoyulmuş daşlar üçün kəsmələri arasında fərq vardır. İkinci şirk növündən olan əməldir. Heç bir şəriətdə bu mübah olmamışdı. Çünki bu, bütələrə ibadət etmək növündən olan bir şeydir."

Habelə İbn Həcər əl-Asqalani "Fəthul bəri:7/103" Xattabinin sözlərinə əlavə edib dedi:

كان النبي لا يأكل مما يذبحون على النصب للأصنام، و يأكل ما عد ذلك، و إن كانوا لا يذكرون اسم الله عليه، لأن الشرع لم يكن نزل بعد.

"Allah Rəsulu -salləllahu aleyhi və səlləm- onların bütələr üçün dikəldilmiş daşlar üzərində kəsdikləri əti yeməzdi. Ancaq bundan savayı kəsdiklərini yeyərdi. Hətta onun üzərinə Allahın adını çəkməsələr. Çünki şər'i hökm hələ də, nazil olmamışdı.

Risələtdən öncə müşriklərin kəsdikləri ətləri yeməyən Zeyd İbn Amr haqda isə Xattabi "İləmul hadis:3/1657" kitabında belə dedi:

امتناع زيد بن عمرو من أكل ما في السفرة إنما كان من أجل خوفه أن يكون اللحم الذي فيها مما ذبح على الأنصاب فتنزه من أكله

"Zeyd İbn Amrın süfrədə olanı yeməkdən imtina etməsi, yalnız bütələr üçün kəsilmiş ətlərdən olmasından qorxduğu üçün idi. Buna görə onu yeməkdən uzaq durdu."

Bu nəqlərdən məlum olur ki, şər'i hökm olan təkfirin fitri elm olmasını isbatlamaq üçün bu qəbildən dəlillər gətirmək yersizdir və bu cür deyilən sözlərin heç bir elmi əsası yoxdur. Ən doğrusunu bilən Uca Allahdır.

Va əxiru də`vanə ənil həmdü lilləhi rabbil aləmin.

Hazırladı: Əbu Ənəs.